

ВІДГУК

офіційного опонента на дисертаційну роботу Міци Владислава Володимировича «Регіональний вимір організаційно-економічного забезпечення розвитку сектору малого підприємництва», поданої на здобуття наукового ступеня кандидата економічних наук за спеціальністю 08.00.05 – Розвиток продуктивних сил і регіональна економіка

Актуальність теми дослідження

Здатність малого бізнесу підвищувати ефективність економіки, забезпечувати зайнятість населення, посилювати соціальну стабільність дозволяє розглядати його одночасно із середнім бізнесом як одну із складових фундаменту для розвитку сучасної держави та її регіонів. Перш за все це пов'язано із низкою його переваг, серед яких прибутковість, велика конкурентоздатність, особливе ставлення до праці та мотивації трудової діяльності в кожного працівника, мобільність, глибока спеціалізація і затребуваність, швидка окупність.

Водночас в Україні спрацьовує чимало чинників, що перешкоджають розвитку малого підприємництва. Серед основних варто відмітити високе податкове навантаження, відсутність належного нормативно-правового забезпечення розвитку малого бізнесу, обмеженість або повна відсутність матеріально-фінансових ресурсів, недосконалість системи обліку та статистичної звітності малого підприємництва, високий рівень корупції. Дія більшості із них має бути повністю або частково нейтралізована реалізацією заходів, розроблених у рамках Стратегії розвитку малого і середнього підприємництва в Україні на період до 2020 року, затвердженої розпорядженням Кабінету Міністрів України від 10 травня 2018 р. № 292-р. Внаслідок чого не тільки встановляться позитивні тенденції в процесах удосконалення підприємницької діяльності в Україні, а й створюватимуться сприятливі умови для розвитку малого підприємництва у регіонах.

На жаль цього недостатньо, оскільки мале підприємництво має яскраво виражену регіональну специфіку. Підприємства малого бізнесу планують свою діяльність, виходячи, перш за все, з потреб місцевих та регіональних ринків, структури і обсягів внутрішнього регіонального попиту. Регіональні органи державної влади та органи місцевого самоврядування в межах своїх повноважень формують позитивний клімат для розвитку підприємницької діяльності. Рівень розвитку малого підприємництва на периферійних

територіях регіону є на порядок нижчим, ніж у районних та обласних центрах, містах обласного значення, що обумовлено рівнем їх соціально-економічного розвитку.

Більше того, перспективи розвитку малого бізнесу у регіонах України тепер на пряму залежать від того як протікають у них процеси децентралізації. Адже, об'єднані територіальні громади (ОТГ), бюджети яких на 60% формуються із податку на доходи фізичних осіб, зацікавлені у розвитку та захисті бізнесу на своїй території, щоб за рахунок таких надходжень обслуговувати потреби населення.

Ось чому дослідження, які присвячені проблемам розвитку підприємств малого бізнесу в умовах конкретних регіонів, є надзвичайно потрібними і актуальними.

У світлі сказаного дослідження Міци Владислава Володимировича, яке присвячене організаційно-економічному забезпеченню розвитку сектору малого підприємництва крізь призму регіональних проблем, є дуже своєчасним, актуальним, потрібним і таким, що окреслює погляд вченого на бачення економічної перспективи регіонів і країни загалом через призму знань спеціальності 08.00.05 – Розвиток продуктивних сил і регіональна економіка.

Ступінь обґрунтованості наукових положень, висновків та практичних рекомендацій, сформульованих у дисертації, їх достовірність

Ознайомлення із змістом дисертації та авторефератом, докладний розгляд публікацій Міци Владислава Володимировича однозначно уможливило зробити висновок про те, що отримані ним наукові результати є адекватними, достовірними і обґрунтованими.

У дисертаційній роботі розглянута низка проблем та вирішено ряд завдань, що дало змогу автору досягти мети дисертаційної роботи – обґрунтувати теоретико-методичні засади та розробити практичні рекомендації щодо організаційно-економічного забезпечення розвитку сектору малого підприємництва на регіональному рівні. Це вимагало опрацювання значної кількості наукових праць вітчизняних та зарубіжних учених з питань розвитку малого бізнесу, регіонів та регіональної економіки.

Методичне забезпечення роботи базується на використанні загально-наукових та специфічних для економічної науки методів і технологій дослідження, включає статистично-математичні методи аналізу та прогнозування.

Теоретичною основою дисертації слугують положення теорій і концепцій економічного розвитку, регіональної економіки, наукові праці та методичні розробки вітчизняних і зарубіжних учених у сфері розвитку малого бізнесу та регіонального розвитку.

Достовірність дисертаційних положень ґрунтується на опрацюванні значного масиву статистичного та емпіричного матеріалу, що підкріплюється використанням законодавчих й нормативно-правових актів України, статистичних даних Державної служби статистики України, Головного управління статистики в Закарпатській області, Міністерства економічного розвитку та торгівлі України, Державної регуляторної служби України, матеріалів періодичних наукових видань, досліджень вітчизняних і зарубіжних учених у сфері розвитку малого підприємництва, регіонального управління, даних з мережі Інтернет.

Матеріали дисертаційного дослідження Міци В.В. використано у руслі тематики науково-дослідних робіт, що виконувалися в Ужгородському національному університеті: «Фінансове забезпечення регіонального розвитку в умовах децентралізаційних та євроінтеграційних процесів» (номер державної реєстрації 0115U007117), «Формування механізмів активізації потенціалу економічної системи Закарпаття в умовах глобалізації» (номер державної реєстрації 0116U003557).

Текст дисертаційної роботи викладено структуровано, відповідно до завдань дослідження. Представлені висновки повністю відображають її зміст.

Наукові положення і результати дисертації оприлюднені й апробовані на міжнародних та всеукраїнських науково-практичних конференціях.

Все викладене вище підтверджує високий рівень обґрунтованості сформованих у дисертаційній роботі теоретичних положень та достовірність отриманих результатів.

Наукова новизна результатів дослідження

Основний науковий результат роботи полягає у розробленні теоретико-методичних основ організаційно-економічного забезпечення розвитку сектору малого підприємництва крізь призму регіональних проявів. Найвагомішими науковими досягненнями дисертації слід виділити такі:

1. *Удосконалено та надано новітнього бачення* групі категорій, що розширюють понятійний апарат регіональної економіки в напрямі досліджень процесів організаційно-економічного забезпечення розвитку малого

підприємництва в регіоні, серед яких є поняття «організаційно-економічне забезпечення сектору малого підприємництва» (с. 43-44) та «інфраструктурне забезпечення сектору малого підприємництва» (с. 139-140).

2. *Удосконалено* механізм підтримки розвитку малого підприємництва в регіональній економіці, який характеризується як взаємозалежна сукупність заходів і дій у формі складових організаційно-економічного впливу, спрямованих на забезпечення сталого розвитку за допомогою прямих і непрямих методів, який включає інституційне середовище, нормативне забезпечення, систему заходів, контроль за досягненням результатів (с. 47-48);

3. *Запропоновано* підхід до побудови прогнозової оцінки розвитку сектору малого підприємництва в регіоні на найближчі роки на основі застосування методу інертних алгоритмів (с. 149-153) та методу найменших квадратів (с. 157-159) для показників розвитку малого підприємництва, що дозволило більш ефективно формувати стратегічні напрями розвитку малого бізнесу в регіоні (с. 170).

4. *Розвинуто* методичне забезпечення до аналізу тенденцій розвитку малого підприємництва в регіоні (с. 78-82), структурного аналізу показників діяльності суб'єктів малого бізнесу (с. 83-93), оцінки фінансово-інвестиційного потенціалу сектору малого підприємництва в регіоні (с. 100-110) та виокремлення низки характерних для регіону проблемних аспектів, які гальмують поступальний розвиток сектору малого бізнесу, до яких належать низька частка інноваційної складової у валовому регіональному продукті, імпортоорієнтованість економіки регіону, високий рівень дотаційності регіону з державного бюджету. Серед соціальних проблем найсуттєвішими є високий рівень трудової міграції та низький рівень доходів населення (с. 114).

5. *Окреслено* напрями державної підтримки малого бізнесу в регіоні, які передбачають усунення адміністративних бар'єрів для бізнесу, запровадження електронного доступу до адміністративних послуг, упорядкування законодавства щодо дозвільних процедур та ліцензійних послуг для підприємств, розбудову інфраструктури розвитку малого підприємництва, які можна досягнути шляхом розробки програмних документів щодо розвитку малого підприємництва, формування сучасного інституційного середовища, розробки пакету законодавчих ініціатив щодо дієвої фінансової підтримки малого бізнесу, запровадження постійного навчання населення навичкам підприємницької діяльності (с. 170).

6. *Удосконалено та розширено* бачення підходу щодо розробки стратегічних напрямів розвитку сектору малого підприємництва в регіоні, які

повинні передбачати пріоритети формування нормативної бази через створення сталої правової основи започаткування, ведення та закриття бізнесу; організаційної підтримки малого підприємництва; фінансової підтримки діяльності малого підприємництва; пом'якшення адміністративних бар'єрів для малого підприємництва; інформаційно-консультаційну підтримку малого підприємництва у формі створення та підтримки єдиної бази даних, що містить інформацію про заходи та інструменти підтримки малого підприємництва (с. 202-209).

Значущість результатів дослідження для науки і практики

Дисертація Міци В.В. має наукову і практичну значущість. Цінність результатів дослідження полягає у розробленні теоретико-методичних основ і практичних рекомендацій щодо організаційно-економічного забезпечення розвитку сектору малого підприємництва в регіоні.

Імпонує те, що автор зумів використати два таких цікавих методи як інертних алгоритмів та найменших квадратів для побудови прогнозової оцінки розвитку сектору малого підприємництва в регіоні.

Викликає повагу вміння здобувача показати і оцінити досліджувані проблеми у нестандартних вимірах регіонального розвитку.

Наукове дослідження виконано у межах двох науково-дослідних тем згідно із планами науково-дослідних робіт Ужгородського національного університету (м. Ужгород).

Практичне значення результатів дослідження полягає в тому, що вони можуть бути використані при розробці документів прогнозного і програмного характеру, якими визначатимуться механізми та інструменти активізації розвитку малого бізнесу на регіональному рівні. Зокрема у частині застосування методичного підходу до прогнозування тенденцій розвитку малого бізнесу в регіоні на основі використання інертних алгоритмів.

Основні результати дослідження використано в практичній діяльності Департаменту економічного розвитку і торгівлі Закарпатської ОДА, Управління зовнішньоекономічних зв'язків, інвестицій та транскордонного співробітництва Закарпатської ОДА, Управління економічного розвитку міста Ужгородської міської ради, а також у навчальному процесі економічного факультету ДВНЗ "Ужгородський національний університет" при викладанні дисциплін "Регіональна економіка", "Економіка, підприємництво, менеджмент",

“Менеджмент і підприємництво у малому бізнесі”, що підтверджено відповідними документами про впровадження, які розміщено у додатках дисертаційної роботи.

Дискусійні положення та зауваження

Позитивно оцінюючи дисертаційне дослідження Міци В.В. загалом, можна виокремити певні дискусійні положення роботи.

1. Потребує корегування назва рис. 1.4. «Алгоритм розробки механізму державної підтримки розвитку підприємств малого бізнесу в економіці регіону» (с. 47), оскільки зображення рисунку не відповідає загальноприйнятому графічному поданню алгоритмів та сутності самого поняття алгоритм (послідовність точно визначених дій). Можливо краще було б його назвати «Структура механізму державної підтримки розвитку підприємств малого бізнесу в економіці регіону» чи «Складові механізму державної підтримки розвитку підприємств малого бізнесу в економіці регіону».

2. У параграфі 1.3. «Функції та чинники розвитку малого бізнесу в регіоні» (с. 55) автор зазначає, що бізнес-клімат є одним із основних чинників, від якого залежить розвиток малого бізнесу в регіоні та підвищення його частки в регіональній економіці. При цьому, наводить сукупність умов, які впливають на процес його формування, серед яких упускає орієнтацію України на інтеграцію з ЄС (с. 55-56). Очевидно, що це приводитиме до змін у державній та регіональній політиці, які безперечно будуть ключовими в процесах розвитку малого бізнесу у регіонах, зокрема тих, що межують з Європейським Союзом.

3. Частину матеріалу з параграфу 2.1, що стосується розгляду критеріїв поділу підприємств на середні, малі та мікропідприємства в країнах ЄС та в Україні (с. 74-77), варто було б перенести у параграф 1.1., де розкривається сутність та особливості малого підприємництва як суб'єкта ринкової економіки.

4. У параграфі 2.2 (с. 97-114) при здійсненні оцінювання фінансово-інвестиційного потенціалу сектору малого підприємництва в регіоні автор використовує розрізнений діапазон років (табл. 2.8-2.9, рис. 2.11-2.12). Також він відрізняється від часового періоду статистичних показників, що наведено та проаналізовано у параграфі 2.1 (с. 79-91). Доцільно було б звести аналітичну оцінку до єдиної бази порівняння, що дасть можливість систематизувати та більш об'єктивно оцінити рівень розвитку сектору малого підприємництва у Закарпатській області.

5. Проведення SWOT-аналізу факторів, що визначають рівень розвитку сектору малого підприємництва в регіонах України (табл. 3.7, с. 193-194) був би більш інформативним, якщо б містив кількісну оцінку їх прояву, зокрема у Закарпатській області, аналізу малого підприємництва якої суттєву увагу приділено в другому розділі.

6. На рис. 3.22 с. 209 представлено структурну композицію організаційно-економічного забезпечення стратегічного розвитку малого підприємництва в регіоні, що має певну теоретичну та практичну цінність. Однак логічно було б до складу представленої авторської розробки включити інформаційно-комунікаційну складову та конкретизувати її для розуміння того, як відбуватиметься збір, обробка, обмін та поширення інформації про розвиток малого підприємництва в регіоні, ефективність застосування запропонованого автором інструментарію, а також інформаційне забезпечення підприємств малих підприємств стосовно здійснення державної регуляторної політики у сфері господарської діяльності в регіоні, наявних банківських установ та кредитних спілок з повним переліком їх послуг у сфері кредитування суб'єктів малого підприємництва тощо.

7. Зважаючи на активізацію процесів децентралізації в Україні та створення на території Закарпатської області 8-ми ОТГ, у роботі варто було б більше уваги приділити ролі об'єднаних територіальних громад у розвитку малого бізнесу в регіонах. Хоча по тексту дисертаційної роботи автор неодноразово згадує про таке добровільне об'єднання мешканців.

Слід зазначити, що вищевказані дискусійні положення та висловлені зауваження не знижують актуальність, наукову новизну та цінність дисертаційної роботи, а також не впливають на загальну позитивну оцінку наукових результатів проведеного дослідження. Окреслені зауваженняносять дискусійний та рекомендаційний характер та вказують на складність поставлених для вирішення в дисертаційній роботі завдань.

Оцінка повноти викладення дослідження в опублікованих роботах

За темою дисертаційної роботи опубліковано 18 наукових праць загальним обсягом 6,8 друк. арк., серед яких 2 параграфи в колективних монографіях, 6 статей у наукових фахових виданнях, що включені до наукометричних баз даних 1 стаття у закордонному виданні, що включено до

міжнародних наукометричних баз, 1 стаття у науковому періодичному виданні, 8 публікацій у матеріалах наукових конференцій.

В опублікованих працях висвітлені основні наукові положення дисертації, які становлять наукову новизну і винесені на захист. Внесок автора у роботи, які опубліковано у співавторстві, належним чином конкретизовано в авторефераті у переліку опублікованих автором праць. На захист дисертації виносяться виключно особисті розробки Міци В.В.

Оцінка ідентичності змісту автореферату і основних положень дисертації

Автореферат достатньо повно відображає зміст дисертаційної роботи. В авторефераті у стислій формі розкрито основні наукові результати, які отримано у процесі дослідження, ступінь новизни розробок, висновки та рекомендації щодо використання результатів у практичній діяльності. Дисертація виконана державною мовою. Стиль дисертації носить науково переконливий характер. Дисертація та автореферат відповідають вимогам, які ставляться до кандидатських дисертацій за спеціальністю 08.00.05 – Розвиток продуктивних сил і регіональна економіка.

Стиль викладення дисертаційної роботи та автореферату

Виклад матеріалів дисертації і автореферату виконано в науковому стилі, логічно і послідовно. Дисертаційна робота вирізняється цілісністю, логічністю викладу, смисловою завершеністю формулювань.

Автореферат повністю відображає зміст дисертації і розкриває сутність основних положень наукової новизни, дозволяє сформулювати повне уявлення про здобутки роботи.

За обсягом, структурою та оформленням автореферат і дисертація відповідають чинним вимогам щодо «Порядку присудження наукових ступенів» до дисертації на здобуття наукового ступеня кандидата економічних наук.

Загальний висновок по дисертаційній роботі щодо її відповідності встановленим вимогам

Дисертаційна робота «Регіональний вимір організаційно-економічного забезпечення розвитку сектору малого підприємництва», яку виконав Міца

Владислав Володимирович, є самостійним завершеним науковим дослідженням. Виконаним на актуальну тему, яка характеризується новизною одержаних результатів і висновків, має теоретичне та практичне значення.

Аналіз змісту дисертації, автореферату та основних опублікованих робіт В.В. Міци дозволяє зробити висновок про те, що визначені здобувачем завдання дослідження осмислені, ретельно опрацьовані і вирішені на достатньому теоретико-методичному рівні.

Сукупність одержаних результатів забезпечує вирішення актуального наукового завдання, яке полягає у поглибленні та розвитку теоретичного базису та методичних положень і рекомендацій щодо організаційно-економічного забезпечення розвитку сектору малого підприємництва на регіональному рівні.

Дисертація характеризується новизною одержаних результатів та висновків, має теоретичне і практичне значення та відповідає вимогам п. 9, 11, 12, 14 «Порядку присудження наукових ступенів», затвердженого Постановою КМУ № 567 від 24 липня 2013 р. (зі змінами та доповненнями згідно Постанови КМУ № 656 від 19.08.2015 р., Постанови КМУ № 1159 від 30.12.2015 та Постанови КМУ № 567 від 27.07.2016 р.), а її автор, Міца Владислав Володимирович, заслуговує на присудження наукового ступеня кандидата економічних наук за спеціальністю 08.00.05 – Розвиток продуктивних сил і регіональна економіка.

Офіційний опонент:

**Доктор економічних наук, доцент,
завідувач кафедри економічної
кібернетики факультету
управління фінансами та бізнесу
Львівського національного
університету імені Івана Франка**

І.Б. Шевчук

Підпис засвідчую:

